

מגרש הספורט החברתי בישראל

מיפוי מבית קרן עזריאלי:
ארגונים ללא כוונת רווח
העוסקים בספורט
ככלי חברתי

תוכן העניינים

03	אודות קרן עזריאלי ותוכנית SSI
04	תקציר מנהלים
07	דברי ברכה
08	מבוא
09	מתודולוגיה

ממצאים

10	ניתוח הנתונים עבור 281 הארגונים שאותרו
	• התפלגות הארגונים לפי אוכלוסיות, מגזרים ופריסה גיאוגרפית
10	• ענפי ספורט בולטים בקרב כלל הארגונים ולפי אוכלוסיית יעד
14	• ארגונים בפילוח לפי מחזור שנתי ומספר עובדים
20	ראיונות עומק עם ארגונים נבחרים
22	תובנות עיקריות
26	סיכום והמלצות להמשך

אודות קרן עזריאלי ותוכנית SSI

קרן עזריאלי פועלת ותורמת מעל 30 שנה לטיפוח קהילות שונות. הקרן פועלת בהתמדה להיטיב את ההווה, תוך שהיא רואה לנגד עיניה גם את טובת הדורות הבאים. מתוך אמונה בכוח הייחודי של כל אדם לתרום לחברה, **תומכת הקרן במספר רב של תוכניות** שסוללות ומבססות אפיקי התפתחות, קידום ורווחה למגוון אוכלוסיות ובמגוון תחומים, **תוך התמקדות בחינוך, במחקר ובבריאות, בחברה וברווחה, באומנות ובתרבות.**

נאמנה למורשתו של דוד עזריאלי ז"ל הולכת הקרן בדרכו, הן בתמיכה בארגונים והן בהפעלת תוכניות בישראל. הקרן רואה בפילנתרופיה כלי משמעותי להעצמת אנשים. באמצעות תמיכה במגוון רחב של ארגונים, תורמת הקרן להשגת תוצאות משמעותיות בשטח, תוך העמקת הידע וההבנה הדרושים לפתרונות פורצי דרך.

SSI (Sports for Social Impact) - ספורט למען קידום חברתי מבוססת על ההכרה בכוחם ובתרומתם הייחודיים של ספורט ופעילות גופנית ככלי רב עוצמה לקידום מטרות חברתיות חשובות. אנו פועלים מתוך אמונה שספורט יכול להעצים אנשים מכל הגילאים, לשפר את איכות חייהם, לבסס שוויון הזדמנויות, להסיר חסמים העומדים בדרכן של קבוצות מוחלשות ומודרות

וליצור דיאלוג ותחושת שותפות בין קבוצות שונות בחברה הישראלית. אנו עושים זאת באמצעות תמיכה ושותוף פעולה עם מגוון ארגונים, עמותות והאקדמיה.

מטרתה האסטרטגית של תוכנית SSI היא להביא למצב שבו כל ילד/ה ונער/ה במדינת ישראל יעסקו בספורט ו/או בפעילות גופנית ושפעילות זו תכלול מרכיבים חברתיים-חינוכיים

בין תחומי הפעילות המרכזיים של SSI ניתן למצוא:

- **תרומות ומענקים** לעמותות העוסקות בספורט ככלי לקידום חברתי.
- **ריכוז והפעלת "הקואליציה לקידום ספורט חברתי"**, בה חברים ומשתפים פעולה למעלה מ-30 ארגונים מהמובילים בתחום זה בישראל.
- **אירועים מיוחדים**, כגון "פרס עזריאלי למאמנים חברתיים מצטיינים", ומחנה קיץ ספורטיבי לנערות יהודיות ובדואיות.

תוכנית SSI רואה בשיתופי פעולה כלי מרכזי לקידום השימוש בספורט ככלי חברתי בישראל ונשמח לדון עם כל גורם המעוניין בכך. פנו אלינו ב- ssi@azrieli.org

תקציר מנהלים

הניסיון המצטבר, כמו גם מחקרים רבים, מצביעים על החשיבות של ספורט ופעילות גופנית ככלי להעצמה וקידום חברתי

בין אם בעבודה עם נוער בסיכון, עם אוכלוסיות מיוחדות, העצמת ילדות, נערות ונשים, או בפעילויות שמטרתן לקרב ולחבר בין קהילות שונות - השימוש בספורט, על כל גווניו, מוכיח את עצמו ככלי משמעותי ואפקטיבי. בישראל, נמצא תחום זה בתנופה בשנים האחרונות, אך הפוטנציאל הגלום בו עדיין רחוק ממיצוי מלא. מסמך זה מציג מיפוי מקיף של 281 ארגונים ללא כוונת רווח בישראל המשתמשים בספורט ככלי חברתי.

מטרת המסמך

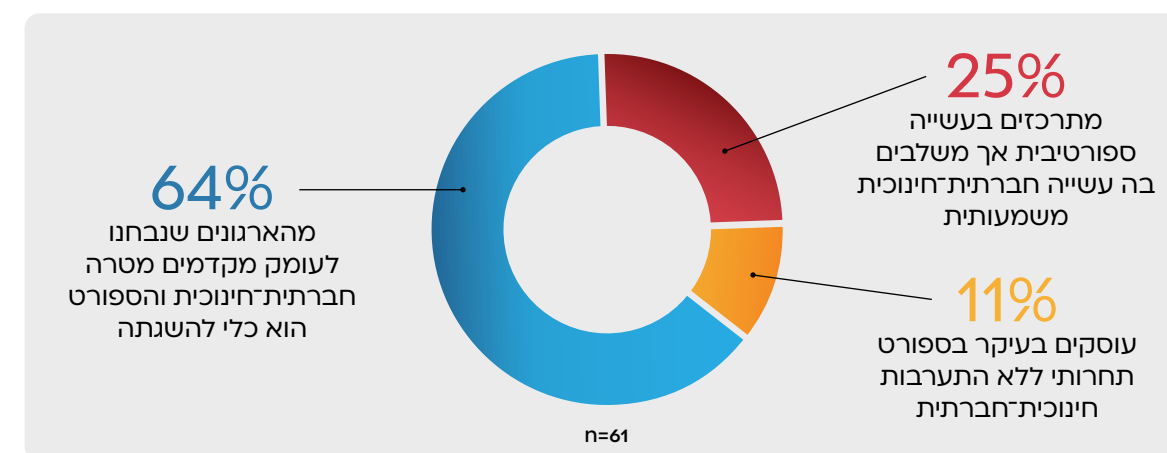
הצגת תמונת מצב עדכנית ומפורטת של הפעילות בתחום זה בישראל, פילוח הנתונים והצעת תובנות בסיסיות שעולות מהם, על מנת לתת בידי מקבלי ההחלטות כלי עזר שעשוי לסייע בקידום השימוש בספורט ככלי חברתי ובמימוש הפוטנציאל הרב הטמון בתחום זה בישראל.

מתודולוגיה

המיפוי כלל ניתוח נתונים של 281 ארגונים רלוונטיים מתוך מאגר נתוני רשם העמותות ומקורות פומביים נוספים. כמו כן, בוצעו 61 ראיונות עומק עם ארגונים נבחרים.

ממצאים עיקריים

זוהו 281 ארגונים ללא כוונת רווח הפועלים בתחום הספורט לקידום חברתי בישראל

אוכלוסיות יעד

58% מהארגונים פונים אל יותר מאוכלוסיית יעד אחת
48% מהארגונים פונים, בין היתר, למגזרים ספציפיים (ערבי, חרדי או ממוצא אתיופי)
42% מהארגונים פונים לנוער בסיכון
32% מהארגונים פונים לאנשים עם מוגבלויות
25% מהארגונים פונים לפריריה/אוכלוסיות מוחלשות
24% מהארגונים פונים לילדות, לנערות ולנשים

פריסה גיאוגרפית

63% מהארגונים פועלים ברמה מקומית (יישוב ספציפי) והיתר חצויים בין הרמה האזורית לרמה הארצית²
56% מסך הארגונים פועלים במרכז
51% מסך הארגונים פועלים בצפון
26% מסך הארגונים פועלים בדרום
מספר הארגונים ל-100 אלף נפש זהה בדרום ובצפון (כ-5.4 ארגונים בממוצע) וקטן יותר במרכז (כ-2.8 ארגונים בממוצע), אך במרכז הארגונים נוטים להיות גדולים יותר

ענפי ספורט

ענפי ספורט בולטים בקרב כלל הארגונים

אומנויות לחימה

שחייה

כדורסל

כדורגל

ענפי ספורט בולטים בקרב ארגונים המקדמים אנשים עם מוגבלויות

רכיבת סוסים, ספורט ימי ואופניים נפוצים יותר מאשר ביתר האוכלוסיות

ענפי ספורט בולטים בקרב ארגונים הפונים לילדות, לנערות ולנשים

כדורעף וכדורשת נפוצים יותר מאשר ביתר האוכלוסיות

ענפי ספורט בולטים בקרב ארגונים הפועלים עם נוער בסיכון

ספורט ימי ואומנויות לחימה נפוצים יותר מאשר ביתר האוכלוסיות

החברה החרדית היא האוכלוסייה היחידה בה כדורגל אינו הנפוץ ביותר

הערכה ומדידה

58% מהארגונים שנבדקו קיימו הערכות איכותניות, מרביתם באמצעות מומחים חיצוניים
42% מהארגונים לא קיימו הערכה איכותנית
27% מהארגונים לא קיימו מדידה כמותנית

מקורות מימון

81% מהארגונים מסתמכים על הכנסות עצמיות
68% מהארגונים מסתמכים, בין היתר, על תרומות
משרד החינוך הוא מקור התקצוב הממשלתי המוביל לארגונים

מחזורים כספיים

54% מהארגונים פועלים עם מחזור שנתי של עד 500 אלף ש"ח
10% מהארגונים פועלים עם מחזור שנתי של 500 אלף ש"ח עד מיליון ש"ח
29% מהארגונים פועלים עם מחזור שנתי של 1-10 מיליון ש"ח
7% מהארגונים פועלים עם מחזור שנתי של למעלה מ-10 מיליון ש"ח

במיפוי זה אנו מספקים תמונה כוללת של התחום בהיבטי הפריסה הגיאוגרפית, אוכלוסיות היעד, ענפי הספורט, המבנה הארגוני והכספי של הארגונים. נתונים אלו יוכלו לסייע למקבלי ההחלטות להנגיש ולהרחיב פעילויות ספורט למען קידום חברתי, ולקדם תחום חשוב זה בישראל

1 מקור מרבית הנתונים במאגר רשם העמותות ומתייחסים לדיווחות לשנת 2022, אשר היו זמינים בעת ביצוע המיפוי.
2 סך הארגונים גבוה מ-100%, כאן ובהמשך, מכיוון שיש ארגונים הפועלים ביותר מאיזור אחד ופונים ליותר מאוכלוסיית יעד אחת.

דנה עזריאלי יו"ר קרן עזריאלי ישראל ויו"ר קבוצת עזריאלי

אנו שמחים להציג את ממצאי המיפוי המקיף, המשקפים את החשיבות והתפקיד המשמעותי של ספורט בעיצוב פני החברה הישראלית.

בימים בהם חוסן העם בישראל חשוב יותר מתמיד, קהילת הספורט למען קידום חברתי התעלתה לגודל השעה והתייצבה כמקור כוח ותמיכה לאחר אירועי ה-7 באוקטובר. ארגונים רבים הציעו פעילות גופנית לא רק כאמצעי לשיקום פסי וטיפול בפצועים, אלא גם ככלי לטיפול חוסן נפשי בקרב נפגעי טראומה, חיזוק קהילות מפונים ותמיכה ברווחה הנפשית של בני נוער ברחבי הארץ.

הפריסה הרחבה וחוצת המגזרים של קהילת הספורט למען קידום חברתי היא מקור כוחה הייחודי, שכן ספורט מדבר אל ליבם של אנשים בכל גיל ומכל שדרות החברה. באקלים של שסעים הולכים ומעמיקים בחברה הישראלית, יוזמות אלו מציעות את אחת הדרכים האפקטיביות ביותר למתן את הקיטוב, לעודד דיאלוג ולחבר בין בני אדם.

דוח זה מציג את עבודתם מעוררת ההשראה של ארגונים, מאמנים ומתנדבים. מסירותם והמאמצים שהם משקיעים ללא לאות הם המנוע מאחורי פעילות התנועה, ואני מודה להם על כך מקרב לב.

מלוא הפוטנציאל של ספורט למען קידום חברתי רק מתחיל להתגלות. הנתונים העולים ממיפוי זה מצביעים על תובנות בסיסיות שביכולתן להנחות את צעדינו הבאים ולפתוח פתח להזדמנויות חדשות. יהיה מעניין להמשיך ולבחון את הדרכים הרבות בהן יכולה להיות לספורט השפעה מיטיבה בתחומי החינוך, בריאות הנפש, בניית קהילה, חיזוק הערך העצמי והרווחה הכללית ועוד.

ההשפעה ניכרת בבירור, והזדמנויות הצמיחה - אדירות. אנחנו בקרן עזריאלי מחויבים כתמיד לשימוש בספורט לצורך יצירת חברה מכלילה ובריאה יותר בישראל, וקוראים לכל בעלי העניין לחבור אלינו בקידום עבודה חשובה זו ובמינוף הספורט להנעת שינוי משמעותי בקנה מידה רחב.

דני חכים מייסד תוכנית SSI, חבר הנהלת קרן עזריאלי קנדה

בשם התוכנית 'ספורט לקידום חברתי' (SSI) וקרן עזריאלי, אני גאה להציג את ממצאי המיפוי המקיף שלנו על תפקידו המרכזי של הספורט בחברה הישראלית. הדו"ח מדגיש את מרכזיותם של ארגונים ללא כוונת רווח המשתמשים בספורט ככלי לקידום חברתי, ומספק תמונה מרתקת של האקו-סיסטם התוסס של עמותות הפועלות בתחום זה בישראל. המיפוי ממחיש את מגוון ההשפעות המיטיבות של ספורט ככלי לקידום חברתי: תרומה לבריאות הנפשית והגופנית של יחידים, ביסוס תחושת שייכות וסולידריות, איחוי וריפוי של קרעים חברתיים, זריעה וטיפול נשית ניצנים של פיוס ושלווה, טיפוח העצמה נשית ועידוד להתנדבות בקהילה.

מיפוי זה מציג את הרשת הנרחבת של ארגוני ספורט לשינוי חברתי בישראל, כאשר כל אחד מהם ממלא תפקיד ייחודי בעיצוב המרקם החברתי של המדינה. נתונים מ-32 הארגונים החברים ב"קואליציה לקידום ספורט חברתי" בהובלת SSI, חושפים מספר מרשים של כ-680,000 מוטבים בכל הגילאים. בהתחשב בכך שארגוני הקואליציה מייצגים רק חלק קטן מכלל הארגונים הפוטנציאליים במדינה, ההשפעה העתידית על החברה הישראלית עשויה להיות באמת מהפכנית.

אנו בקרן עזריאלי מברכים את הארגונים הפועלים בשטח ומחויבים להמשיך ולהרחיב את המאמצים הללו כדי ליצור חברה מכלילה ומאוחדת יותר באמצעות השפה האוניברסלית של הספורט. אנו מזמינים כל ארגון רלוונטי אחר להצטרף אלינו במאמץ זה.

מבוא

מחקרים רבים, בארץ ובעולם, מצביעים על תפקידו המכריע של ספורט (ופעילות גופנית) ככלי לקידום חברתי (בשפה המקצועית: "Sports for Development" או "Sports for Good"). הספורט מסייע, בין היתר, לקידום נוער בסיכון, לעבודה עם אוכלוסיות מיוחדות, להעצמת בנות ונשים ולחיבור בין אוכלוסיות. דוגמה בולטת לכך ניתן לראות מפרוץ מלחמת חרבות ברזל, כאשר ארגונים רבים בישראל משתמשים בספורט ככלי טיפולי-שיקומי לנפגעי המלחמה, וכאמצעי לחיזוק החוסן והקהילות המפונות. התחום נמצא בתנופה בישראל בשנים האחרונות, אך הפוטנציאל הטמון בו עדיין רחוק ממיצוי.

כאמור, חלק מרכזי מפועלה של תוכנית SSI הוא שיתופי פעולה ותמיכה בעמותות וארגונים המשתמשים בספורט ככלי חברתי. במסגרת זו, עלה הצורך למפות את השדה ולצייר תמונה מקיפה ככל הניתן של הארגונים השונים הפועלים בישראל.

מטרת המיפוי, שתוצאותיו מוצגות בפניכם, לצייר תמונת מצב מקיפה ומדויקת ככל הניתן של ארגונים ללא כוונת רווח (אלכ"רים) בישראל המשתמשים בספורט ככלי לקידום חברתי. בנוסף,

המיפוי נועד לפלח את הנתונים ולהציע תובנות בסיסיות העולות מהם.

חשוב לציין כי מדובר, כאמור, במיפוי ולא במחקר. כלומר, מרבית התוצאות מובאות באופן ישיר, תוך פילוחים בסיסיים והמסמך כמעט אינו כולל פרשנות והמלצות. משימות אלו נותרו לקוראים ו/או לאנשי האקדמיה.

המיפוי העלה 281 אלכ"רים העוסקים בספורט ככלי לקידום חברתי. נתון זה בפני עצמו מעיד על עשייה נרחבת בתחום זה בישראל ברמת השטח. עם זאת, כל העוסקים בדבר משוכנעים כי קיים פוטנציאל עצום נוסף למימוש. אנו תקווה כי מיפוי זה יהווה נדבך נוסף שיעזור למקבלי ההחלטות בצמתים השונים לקדם את התחום.

מסמך זה מציג את ממצאי המיפוי, בשני חלקים: בחלק הראשון נציג את התפלגות כלל 281 הארגונים שאותו, על פי פרמטרים ובפילוחים שונים; בחלק השני נצלול לעומקם של 61 ארגונים נבחרים שעמם נערכו ראיונות עומק שאפשרו ללמוד פרטים נוספים אודותיהם ואודות התחום.

מתודולוגיה

מטרת המסמך היא מיפוי ארגונים ללא כוונת רווח (אלכ"ר) בישראל העושים שימוש בספורט ופעילות גופנית³ ככלי לשינוי חברתי, והוא נערך עבור תוכנית "ספורט למען קידום חברתי" (SSI) מבית קרן עזריאלי

המיפוי וניתוח הנתונים נערכו על ידי Meidata, חברה בעלת ניסיון ומומחיות בריכוז וניתוח נתונים.

בחירת הארגונים ואיסוף הנתונים

בחירת הארגונים התבצעה באמצעות ניתוח ובחינה של מטרת הארגון, כפי שתוארה על ידו באתר רשם העמותות. ארגון נכלל במיפוי אם הצהיר כי מטרתו העיקרית, או אחת ממטרותיו, היא קידום אוכלוסייה מסוימת ושינוי חברתי באמצעות ספורט ופעילות גופנית או חינוך לספורט.

תהליך המיפוי שילב מספר מקורות מידע, ביניהם נתוני רשם העמותות של משרד המשפטים לשנת 2022 (הנתונים הזמינים בעת ביצוע המיפוי), לצד מקורות פומביים נוספים. לאחר סינון הארגונים, בהתאם לתיאור פעילותם והסטטוס החוקי שלהם, נאספו למסד הנתונים של המחקר 281 ארגונים רלוונטיים⁴.

יש לציין כי המיפוי כולל אלכ"רים בלבד ואינו כולל ארגונים למטרת רווח הפועלים בתחום זה, כמו עסקים פרטיים המפעילים תוכניות במסגרת משרד החינוך. לדוגמה, תוכניות גפ"ן של משרד החינוך מקדמות, בין היתר, חינוך דרך ספורט ובמסגרתן פועלים הן אלכ"רים והן חברות למטרות רווח, אשר כאמור לא נכללו במיפוי.

מסד הנתונים שנבנה כחלק ממיפוי זה על בסיס 281 הארגונים כולל נתונים המפורסמים על ידי הארגונים באמצעות רשם העמותות⁵ כגון שם הארגון, מטרותיו ויעדיו, אוכלוסיית יעד, היקפי פעילות ומקורות המימון.

סיווג העמותות

- לשם הניתוח התבצע סיווג לפי היקף הפעילות של הארגון, בהתאם לתיאור פעילותו:
- **מקומי** - פעילות ביישוב ספציפי.
 - **אזורי** - פעילות באזור מסוים (צפון/דרום/מרכז).
 - **ארצי** - פעילות בכל רחבי הארץ או שלא צוין אזור פעילות ספציפי.

הארגונים שסווגו כארגונים הפועלים ברמה מקומית או אזורית, שויכו לאזור אחד בלבד. ארגונים הפועלים ב-2 או 3 אזורים מסווגים כארגונים הפועלים ברמה הארצית. החלוקה מתבססת על דיווח הארגונים לגבי אזור הפעילות שלהם וכן על תיאור מטרת הארגון.

כמו כן, לשם הניתוח הפיננסי בוצעה חלוקה על פי גודל הארגון לפי שלושה פרמטרים: תקציב הארגון, מספר העובדים ומספר המתנדבים. נאספו נתונים גם על ענפי הספורט בהם עוסק כל ארגון. לצורך הניתוח, קובצו חלק מענפי הספורט לפי תחומים. לדוגמה: טאקוונדו, קפוארה וקרב מגע סווגו תחת קטגורית אומנויות לחימה.

ראיונות עומק

לאחר איסוף וניתוח הנתונים הראשוניים, נבחרו 61 ארגונים עמם נערכו ראיונות עומק. ראיונות אלו סיפקו תמונה מקיפה יותר אודות ארגונים אלו, כגון פעילותם, מדידה והערכה ועוד (ראו עמודים 22-25), מהם ניתן לגזור תובנות לגבי הפעילות והמאפיינים של התחום כולו.

ארגון נכלל במיפוי אם הצהיר כי מטרתו העיקרית, או אחת ממטרותיו, היא קידום אוכלוסייה מסוימת ושינוי חברתי באמצעות ספורט ופעילות גופנית או חינוך לספורט

3 לצורך המיפוי נשתמש במושג "ספורט", גם אם מדובר למעשה בפעילות גופנית.

4 מהרשימה סוננו ארגונים המצויים בתהליכי סגירה או פירוק, וכן ארגונים ללא אישורים של רשם העמותות.

5 במידת הצורך, המידע המופיע ברשם העמותות הוצלב עם מקורות אחרים לשם טיוב ודיוק. יש לציין כי תוצאות ראיונות העומק שבוצעו עם 61 מהארגונים תאמו במידה רבה לנתוני רשם העמותות ועל כן, באופן כללי, היוו להם מעין תיקוף.

ניתוח הנתונים עבור 281 הארגונים שאותרו התפלגות הארגונים לפי אוכלוסיות, מגזרים ופריסה גיאוגרפית

ניתן לראות

42%

מהארגונים
מתרכזים באוכלוסייה
אחת בלבד

58%

מהארגונים
פועלים עם מספר
אוכלוסיות יעד

התפלגות ארגונים על פי אוכלוסיית היעד

ארגונים הפונים למגזר ייעודי מהווים את הפלח הגדול ביותר (סך הארגונים גבוה מ-281 מכיוון שחלקם פועלים עם מספר אוכלוסיות יעד). יש לציין כי ישנם ארגונים אשר מרכז עיסוקם הוא עם אוכלוסיית יעד אחת, אך במסגרתה הם נוגעים גם באוכלוסיות אחרות, כמו למשל עמותה שמרכז עשייתה הוא העצמת בנות ונוגעת במסגרת פעילותה גם במגזר הערבי. ארגונים אלו נכללו בכל התחומים הרלוונטיים.

מבין הארגונים הפונים רק לאוכלוסייה אחת

4%

פועלים אך ורק
בפריפריה
או עם אוכלוסיות
מוחלשות

16%

מתרכזים רק
בנוער בסיכון

20%

מתרכזים
רק בילדות,
נערות ונשים

27%

פועלים רק עם
מגזרים ספציפיים
(רובם המכריע עם
המגזר הערבי)

33%

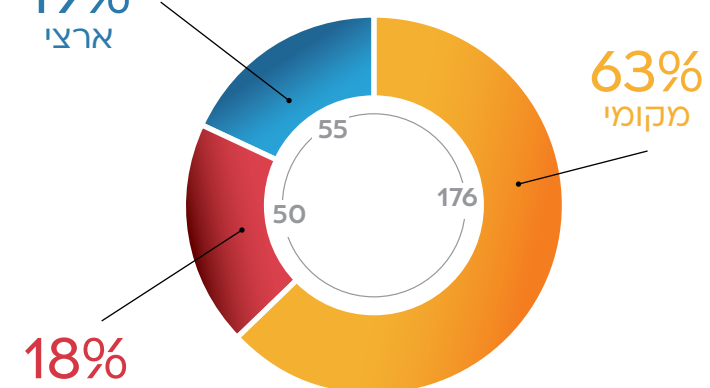
פועלים
רק עם אנשים
עם מוגבלויות

n=118

התפלגות ארגונים לפי פריסה גיאוגרפית

מרבית הארגונים (63%) פועלים ברמה המקומית. היתר (37%) פועלים ברמה האזורית או הארצית.

19%
ארצי

n=281

התפלגות ארגונים הנוגעים במגזרים ספציפיים

77%
מגזר ערבי

18%
החברה החרדית

5%
אחר

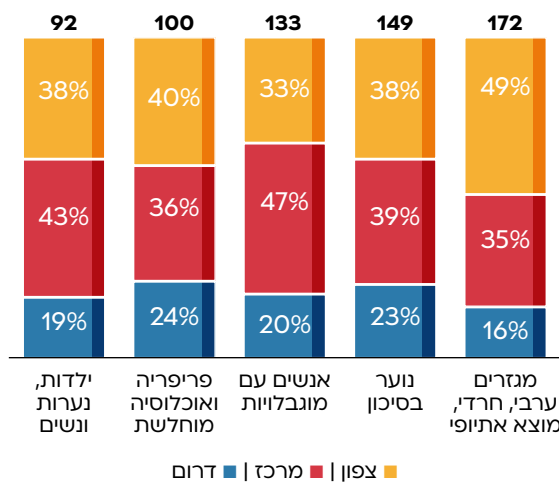
ארגונים בפילוח לאוכלוסיית יעד והיקף פעילות ארצי

רוב הארגונים פועלים באזורי הצפון והמרכז.⁶ מספר הארגונים לנפש זהה בדרום ובצפון וקטן במרכז. בפילוח כלל היקפי הפעילות, 56% מהארגונים פועלים במרכז הארץ, 51% בצפון ו-26% בדרום. כ-20% מהארגונים פועלים בהיקף ארצי, הכולל יותר מאזור פעילות אחד.

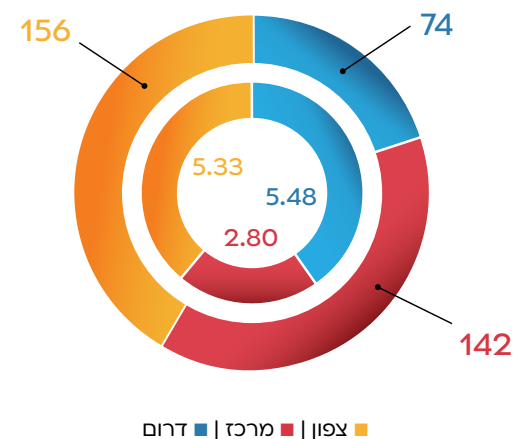
בחינה של סך הארגונים ל-100 אלף נפש, לפי נתוני הלמ"ס, מראה שבדרום ובצפון מספר הארגונים לנפש זהה (כ-5.4), ובמרכז מספר הארגונים לנפש קטן מהם פי שניים (כ-2.8). עם זאת, חשוב לציין כי במרכז הארגונים נוטים להיות גדולים יותר כך שייתכן והיצע התוכניות עצמן במרכז אינו קטן יותר, ואולי אף גדול יותר.

בכל אוכלוסיות היעד, מרבית הארגונים פועלים במרכז ובצפון, בעוד שרק מיעוט (פחות מרבע) פועל בדרום. ארגונים ייעודיים למגזרים שונים (ערבי, חרדי, וממוצא אתיופי) פועלים בעיקר בצפון (49%) ואילו ארגונים שפועלים עם אנשים עם מוגבלות פעילים במיוחד במרכז (47%).

פיזור ארצי של הארגונים לפי אוכלוסיית יעד

סך הארגונים לכל אזור⁷ טבעת חיצונית: מספר העמותות טבעת פנימית: עמותות למאה אלף נפש

6 אזור הצפון: עד חדרה בדרום (כולל); אזור הדרום: עד אשדוד בצפון (כולל); אזור המרכז: מדרום לחדרה ומצפון לאשדוד, לרבות ירושלים ויהודה ושומרון.

7 סך הארגונים גבוה מ-281 ומ-100% מכיוון שיש ארגונים הפונים ליותר מאוכלוסיית יעד אחת.

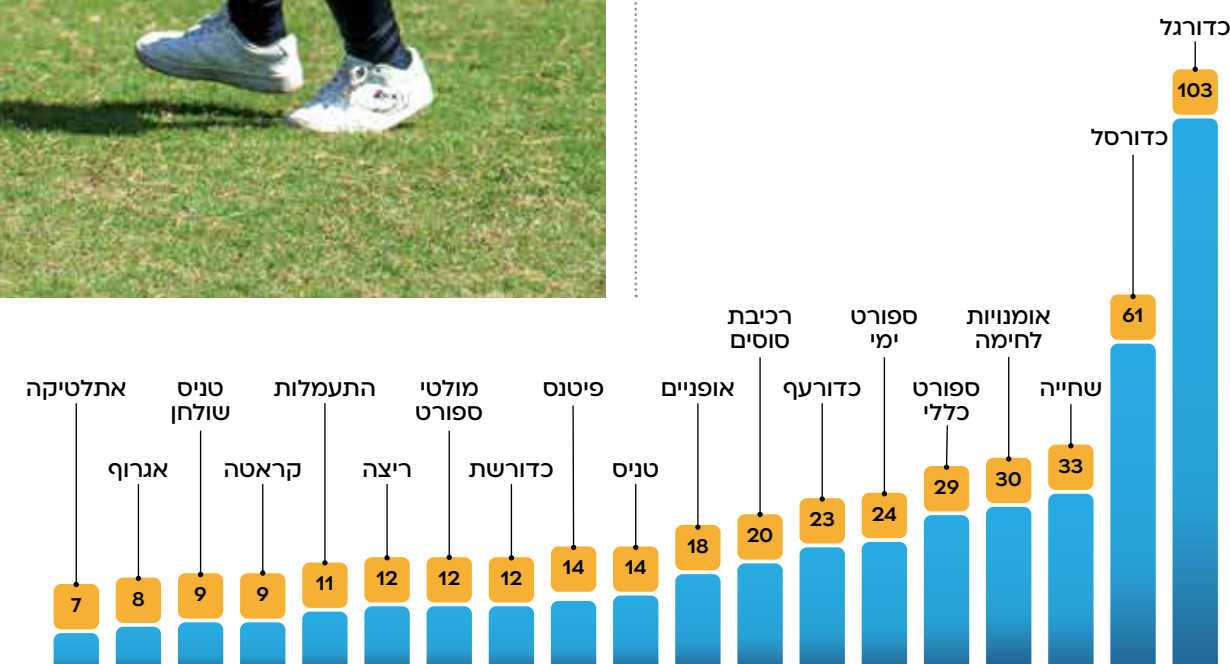
ענפי ספורט

ענפי ספורט בולטים: כלל הארגונים הרלוונטיים

כדורגל הוא ענף הספורט הנפוץ ביותר בקרב ארגונים, ולאחריו כדורסל, שחייה וענפי אומנויות הלחימה. כך עולה מניתוח תיאור תחומי הפעילות של הארגונים במסד הנתונים⁸.

בסה"כ זוהו 83 ענפי ספורט שונים בקרב הארגונים. בניתוח הנתונים אוחדו ענפי ספורט בעלי היקפי פעילות קטנים תחת קטגוריות משותפות. בהתאם לכך, ענפי הספורט קובצו ל-57 ענפים מרכזיים. לדוגמה: טקוואנדו, לחימה משולבת, קפוארה וקרב מגע, אוחדו תחת קטגוריית אומנויות לחימה. באופן דומה אוחדה רכיבה טיפולית לתוך רכיבת סוסים⁹.

20 ענפי הספורט הנפוצים ביותר בקרב הארגונים שנסקרו

⁸ מקור תחום הפעילות הוא בדיווח הארגונים לרשם העמותות, ובמידת הצורך הנתונים טויבו באמצעות מקורות אחרים. "ספורט כללי" הוא מינוח של רשם העמותות שמשמעותו, במרבית המקרים, היא "רב-ענפי" או ענפי ספורט שלא הוגדרו בדיווחי העמותה.
⁹ חלק מהארגונים משתמש במספר ענפי ספורט, כך שסכום כלל הארגונים הנמנים בחלק מהתוצאות גבוה יותר מסך הארגונים שבמאגר. הערה זו נכונה גם לחלק מהנתונים בהמשך המסמך.

ענפי/תחומי ספורט: ארגונים חד או רב-ענפיים

55 מהארגונים, המהווים כ-20% מהכלל, מסווגים כרב-ענפיים, כלומר מקיימים פעילות בשלושה ענפי/תחומי ספורט שונים או יותר¹⁰. 14% מקיימים פעילות בשני ענפים/תחומים ואצל היתר (66%) הפעילות מתמקדת בענף/ תחום ספורט אחד.

כדורגל הוא ענף הספורט הנפוץ ביותר בקרב ארגונים, ולאחריו כדורסל, שחייה וענפי אומנויות הלחימה. כך עולה מניתוח תיאור תחומי הפעילות של הארגונים במסד הנתונים

¹⁰ כאמור, מספר ענפי ספורט אוגדו יחדיו תחת אותו תחום, לדוגמה "ספורט ימי" או "אומנויות לחימה". במקרה שכזה, ארגון המשתמש במספר ענפים שונים אשר סווגו כולם באותו תחום, אינו מוגדר "רב ענפי".

ענפי ספורט בולטים לפי אוכלוסיית יעד

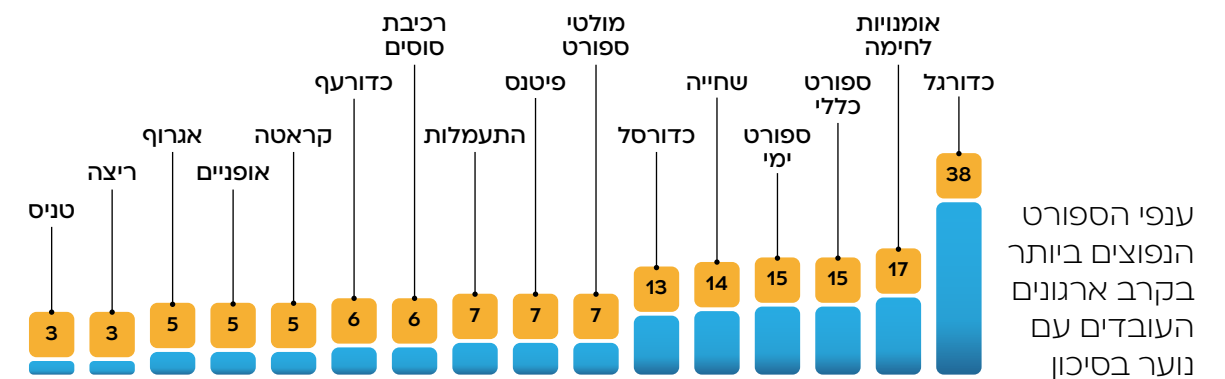
נוער בסיכון

38 ענפי ספורט שונים זוהו בקרב ארגונים הפועלים עם נוער בסיכון. הגרף הבא מציג את ענפי הספורט הפופולריים ביותר בקרב ארגונים אלה.¹¹

ניתן לראות

את הבולטות של הספורט הימי ואומנויות הלחימה בעבודה עם נוער בסיכון אל מול יתר האוכלוסיות.

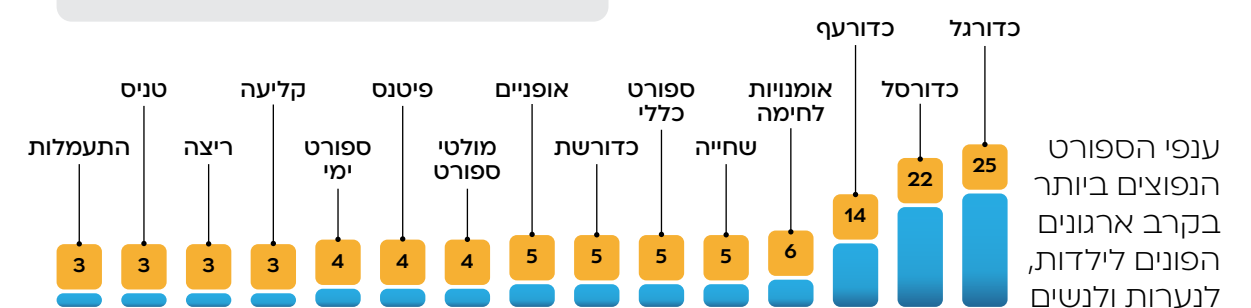
ילדות, נערות ונשים

35 ענפי ספורט שונים זוהו בקרב ארגונים הפונים לילדות, נערות ונשים. הגרף הבא מציג את ענפי הספורט הפופולריים ביותר בקרב ארגונים אלה.

ניתן לראות

כי בעוד שגם בתוכניות עבור ילדות, נערות ונשים הכדורגל הוא הענף הפופולרי ביותר, הרי שמדובר בפער קטן בהרבה מאשר אצל מרבית האוכלוסיות האחרות. בקרב אוכלוסייה זו הכדורעף והכדורשת תופסים מקום משמעותי בהרבה.

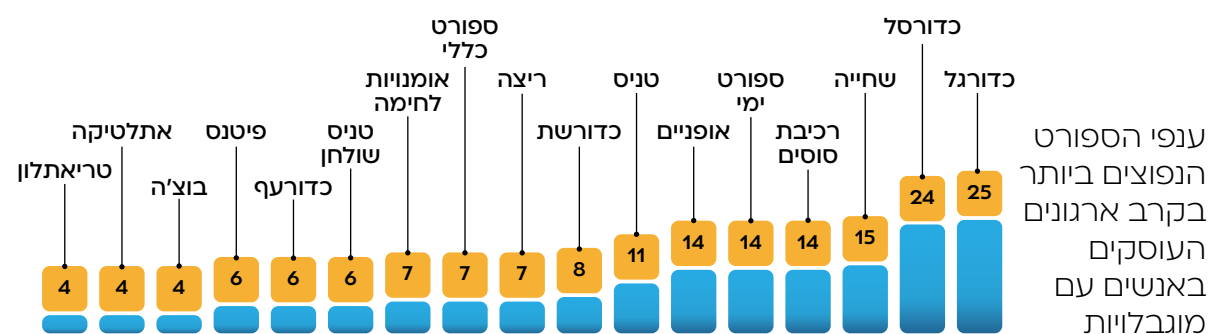
אנשים עם מוגבלות

45 ענפי ספורט שונים זוהו בקרב ארגונים הפועלים עם אנשים עם מוגבלויות. הגרף הבא מציג את ענפי הספורט הפופולריים ביותר בקרב ארגונים אלה.

ניתן לראות

את הבולטות של רכיבת סוסים, ספורט ימי ורכיבת אופניים בקרב אנשים עם מוגבלות אל מול יתר האוכלוסיות.

11 קראטה וג'ודו מסווגים בנפרד מיתר אומנויות הלחימה בשל היותם פופולריים יותר בקרב הארגונים שנבחנו.

ניתן לראות

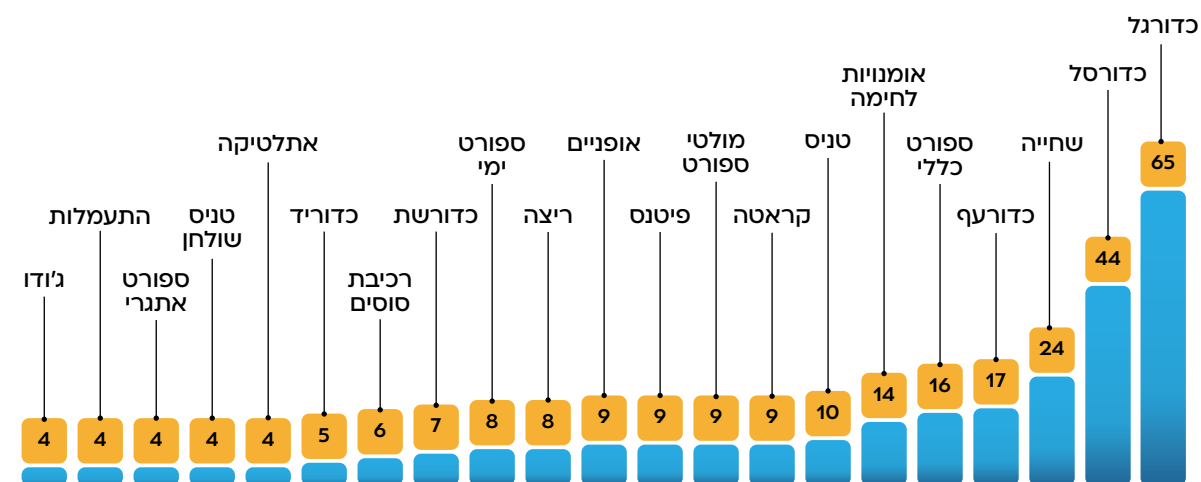
כי רק שני ארגונים מקיימים בחברה החרדית פעילות בתחום הכדורגל חרף היותו פופולרי בכל שאר המגזרים.¹³

מגזרים ספציפיים (מגזר ערבי, חברה חרדית ואחר)

43 ענפי ספורט שונים זוהו בקרב ארגונים הפועלים עם מגזרים ספציפיים¹². הגרף הבא מציג את ענפי הספורט הפופולריים ביותר בקרב ארגונים אלה.

ענפי הספורט הנפוצים ביותר בקרב ארגונים הפונים למגזרים ספציפיים

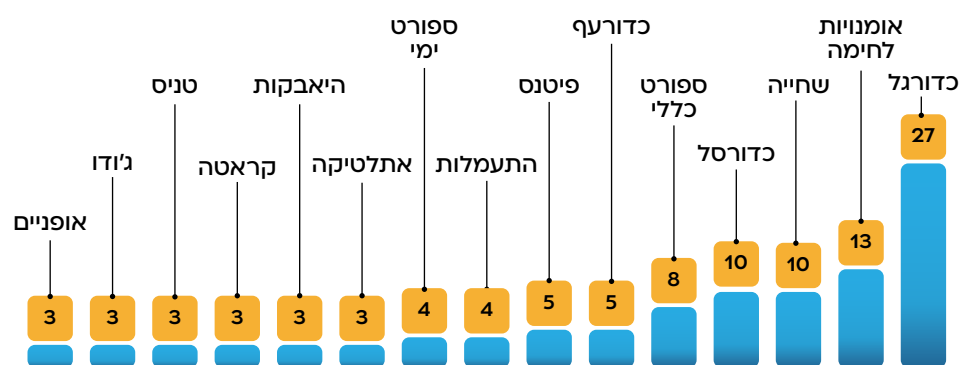

ניתן לראות

את הבולטות של אומנויות הלחימה בקרב אוכלוסייה זו אל מול יתר האוכלוסיות.¹⁴

פריפריה ואוכלוסיות מוחלשות

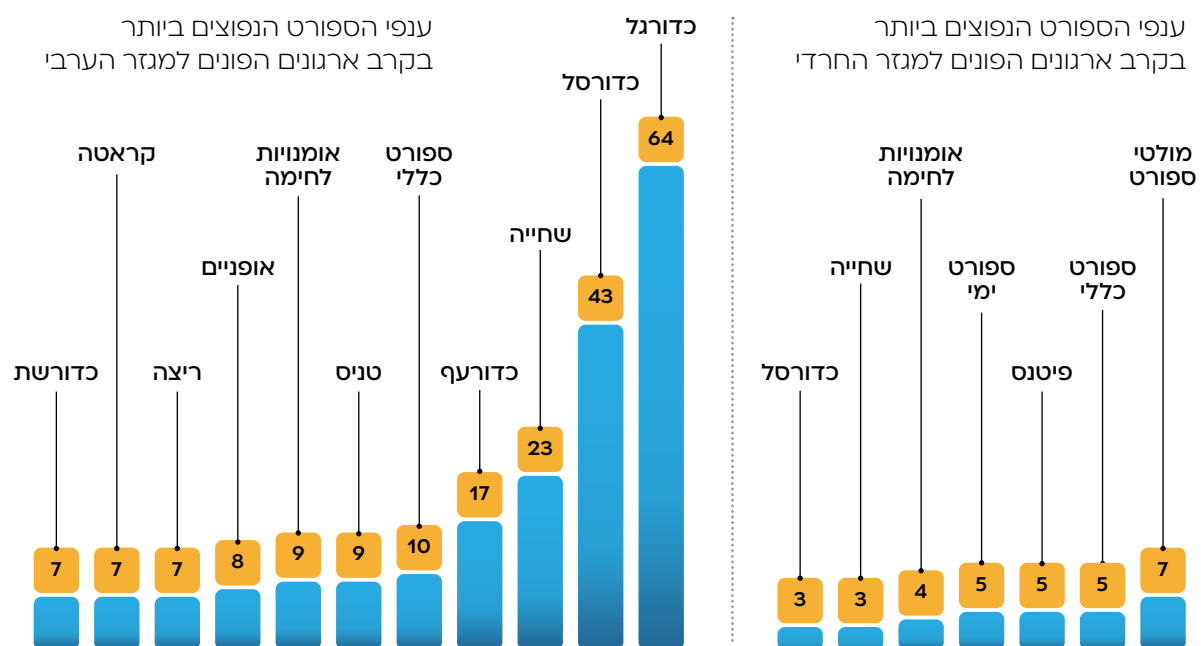
38 ענפי ספורט שונים זוהו בקרב ארגונים הפועלים בפריפריה ועם אוכלוסיות מוחלשות. הגרף הבא מציג את ענפי הספורט הפופולריים ביותר בקרב ארגונים אלה.

ענפי הספורט הנפוצים ביותר בקרב ארגונים העוסקים בפריפריה ובאוכלוסיות מוחלשות

14 מרבית הארגונים העוסקים באומנויות לחימה בפריפריה הם מקומיים (9/13 - 69%) ובעלי מחזור כספי נמוך מ-500 אלף ש"ח (11/13 - 85%).

ענפי הספורט הנפוצים ביותר בקרב ארגונים הפונים למגזר החרדי

12 אוכלוסייה ממוצא אתיופי לא הוגדרה כקטגוריה נפרדת, על כן מסווגת כ"אחר".
13 גם ארגונים אלו אינם ממוקדים בחברה החרדית, אלא מדובר באחת מני אוכלוסיות רבות איתן הם עובדים.

ארגונים בפילוח לפי מחזור שנתי ומספר עובדים¹⁵

במחצית מהארגונים (54%) המחזור השנתי נמוך מ-500 אלף ש"ח, וברבע מכלל הארגונים התקציב השנתי נמוך מ-100 אלף ש"ח. הדבר עולה בקנה אחד עם העובדה שמרבית הארגונים שזוהו במיפוי הם ארגונים מקומיים הפועלים ביישוב ספציפי או ארגונים אזוריים. 80 ארגונים (36%) עומדים על מחזור שנתי של מיליון ש"ח ומעלה.

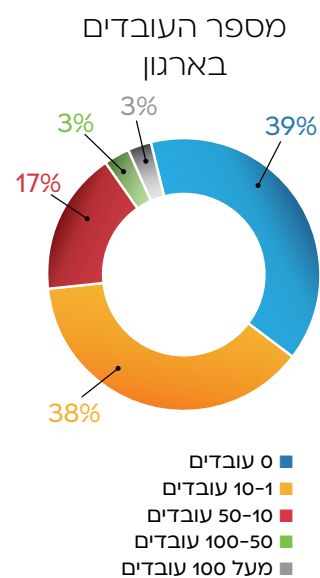
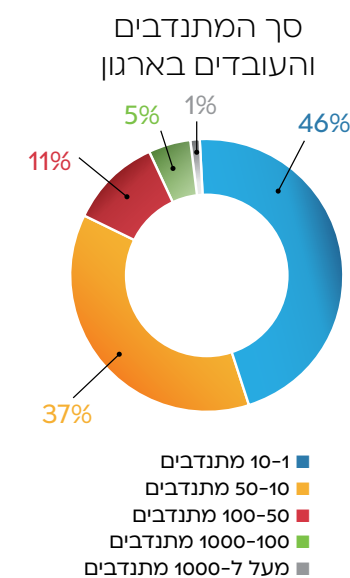
38%

מהארגונים מעסיקים עד 10 עובדים

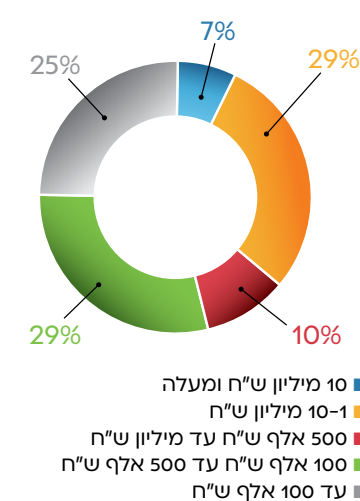
39%

מהארגונים אינם מעסיקים עובדים כלל

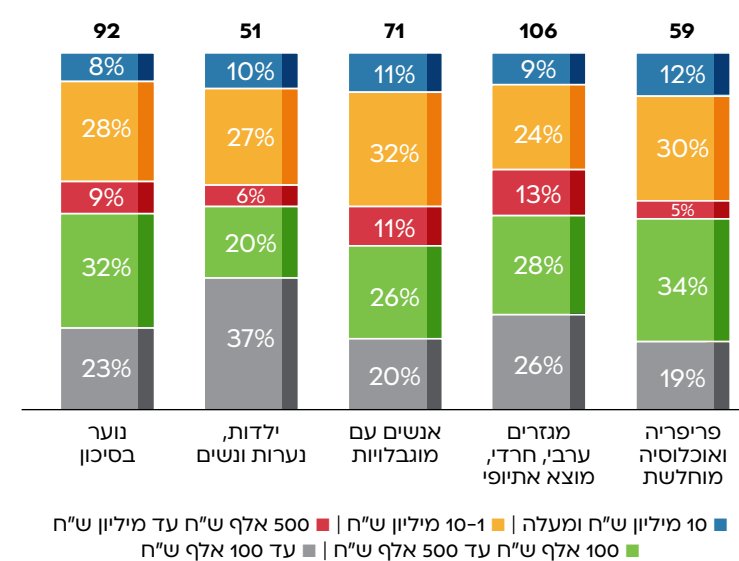
במעל 80% מהארגונים מצבת כח האדם הכוללת (עובדים ומתנדבים) עומדת על עד 50 איש (ב-46% מהארגונים מצבת כוח האדם היא עשרה אנשים או פחות).

התפלגות המחזור השנתי של הארגונים

פילוח המחזור השנתי בארגונים על פי אוכלוסיות יעד

מחזור שנתי בארגונים לפי אוכלוסיות יעד

שיעורם של ארגונים בעלי תקציב הקטן מ-100 אלף ש"ח גבוה משמעותית בקרב ארגונים הפונים אל ילדות, נערות ונשים (37%) בהשוואה לשאר האוכלוסיות. שליש או יותר מהארגונים בקרב כל האוכלוסיות עומדים על מחזור הגבוה ממיליון ש"ח ושיעורם נע בין 33% בארגונים הפונים למגזרים ספציפיים ועד 43% בארגונים הפונים לאנשים עם מוגבלויות.

¹⁵ פילוח המחזור השנתי נעשה עבור 225 הארגונים ופילוח העובדים והמתנדבים נעשה עבור 207 הארגונים שלגביהם קיימים נתונים אלו. הנתונים שנבחנו הם לשנת 2022.

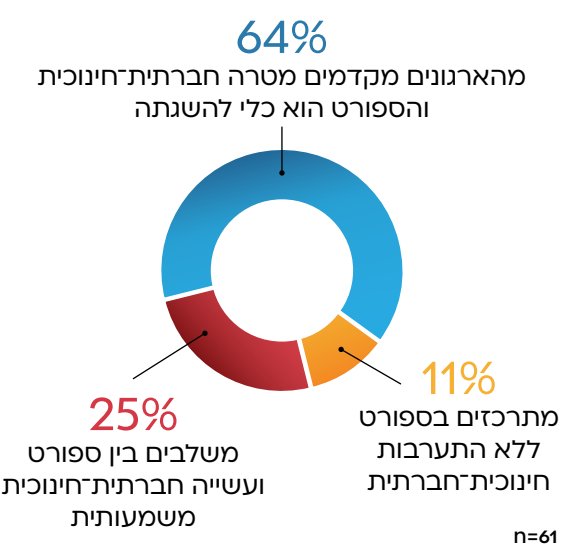
ראיונות עומק עם ארגונים נבחרים תובנות עיקריות

לאחר המיפוי הראשוני וניתוח נתוני הארגונים, נבחרו 61 ארגונים לראיונות עומק, במטרה להכיר ולהבין את עבודתם ואת רציונל הפעילות שלהם. ראיונות אלה העלו מספר תובנות בנוגע למטרות הארגון, אופי הפעילות ומקורות המימון של הארגונים¹⁶.

ניתוח מטרות ורציונל הפעילות

ניתוח מטרות ורציונל הפעילות של הארגונים שנבחרו מראה כי **64% מהם פועלים לשם קידום מטרה חברתית-חינוכית גרידא, תוך שימוש בספורט ככלי להשגת המטרה**. מנגד, 11% מהארגונים עוסקים באופן כמעט בלעדי בספורט תחרותי-הישגי, ללא התערבות חינוכית-חברתית משמעותית. יתר הארגונים (25%) משלבים בין שני אלו, כך שגם אם ליבת עשייתם היא ספורטיבית, הם מקיימים עשייה חברתית-חינוכית משמעותית¹⁷.

פילוח המטרות והרציונל של פעילות הארגונים מעלה, כי מרבית הארגונים שנבדקו פועלים להקניית ביטחון עצמי והעצמה של אוכלוסיית היעד. הגרף שלהלן מציג 61 ארגונים, כאשר חלק מהארגונים ציינו יותר מרציונל אחד או מטרה אחת.

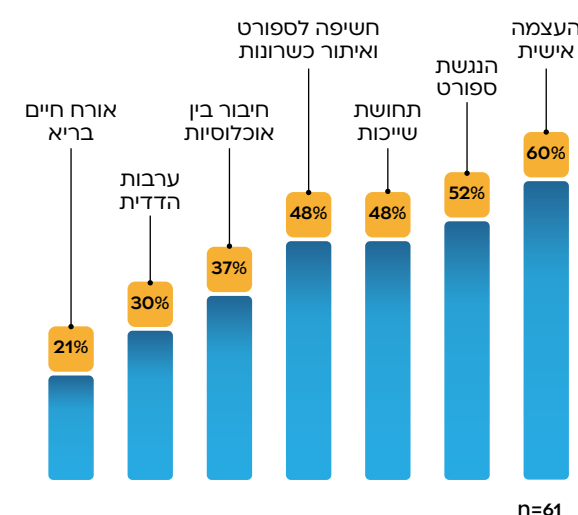

60% מהארגונים שרואיינו מתמקדים בהעצמה ובניית ביטחון עצמי באמצעות ספורט, וכן בהתמודדות עם אתגרים שונים

52% מהארגונים ציינו ששאיפתם היא להנגיש ספורט לאוכלוסיות ייחודיות וליצור עבורן מרחב בטוח

48% מהארגונים שרואיינו שמו דגש על יצירת תחושת שייכות וחיבור באמצעות יצירת קהילה

48% מהארגונים עוסקים בחשיפת אוכלוסיות ייחודיות לספורט באופן כללי ולענפי ספורט ספציפיים באמצעות התאמה לצורכיהם החברתיים

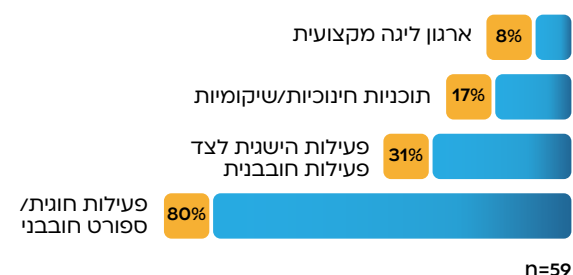

ניתוח אופי פעילות הארגונים
ניתוח אופי ורמת הפעילות של הארגונים שנבחרו מראה כי רובם המכריע (89%) מתבססים באופן כמעט בלעדי על פעילות ספורטיבית. 5% מהארגונים מתבססים בעיקר על פעילות ספורטיבית, אך כוללים גם תוכניות אחרות (לדוגמה שיקום אנשים עם מוגבלויות דרך מוסיקה). בקרב הארגונים הנותרים (6%) הספורט מהווה תוכנית אחת בין מספר תחומי עיסוק בארגון.

80% מהארגונים מקיימים פעילות חוגית או ספורט עממי-חובבני, מתוכם, 31% מקיימים לצד הפעילות החובבנית גם פעילות תחרותית/הישגית

17% מהארגונים מפעילים תוכניות ספורט חינוכיות/שיקומיות שכוללות מספר מפגשים למשך תקופה מוגבלת

8% מהארגונים שנבחנו בחלק זה מקיימים פעילות כארגוני גג/איגודים האחראים לפעילויות ליגה, טורנירים וימי שיא בענף (לדוגמה איגודי ספורט)

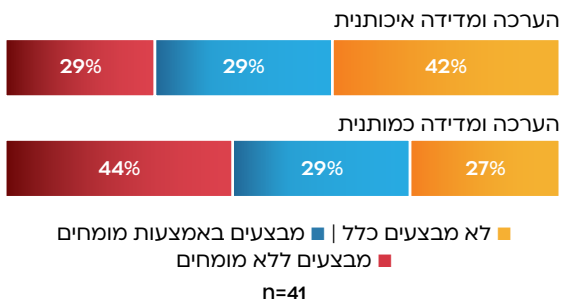

16 התוצאות המוצגות בחלק זה משלבות בין נתונים כמותניים ואיכותניים שמקורם בראיונות העומק.
17 חשוב לציין כי קשה להשליך מנתון זה לגבי כלל 281 הארגונים במיפוי, שכן רבים מהארגונים שנבחנו בחלק זה נבחרו מראש על סמך קיום פעילות חברתית-חינוכית עמוקה.

הערכה ומדידה
פילוח נתוני הערכה ומדידה פנימית של 41 ארגונים שנבחרו מראה כי מרבית הארגונים (73%) מקיימים הערכה ומדידה כלשהי לאורך השנה¹⁹.

דרכי ההערכה והמדידה העיקריות שהוזכרו כוללים יעדי פיתוח ספורטיביים ומנטליים אישיים, מעקב אחר התמדה (הגעה לפעילות), שאלוני משוב, שיחות, תצפיות, שילוב בקהילה והישגים ספורטיביים.

של כל אדם העונה על הקריטריונים הבסיסיים (להלן **פעילויות פתוחות**).

ניתוח עומק של הארגונים השונים מעלה תמונה מעניינת אודות הקווים הכלליים המאפיינים את כל אחד מסוגי הפעילויות ואת השוני ביניהם:

סוגי פעילויות - מוסדיות ופתוחות
חלק ניכר מהארגונים פועלים עם קבוצות מובנות במסגרת שיתופי פעולה עם מוסדות חינוך, רשויות רווחה וכדומה (להלן: **פעילויות מוסדיות**). ארגונים אחרים, בעיקר אלו המפעילים קבוצות תחרותיות ותוכניות המיועדות לאנשים עם מוגבלויות וצרכים מיוחדים, פתוחים להשתתפות

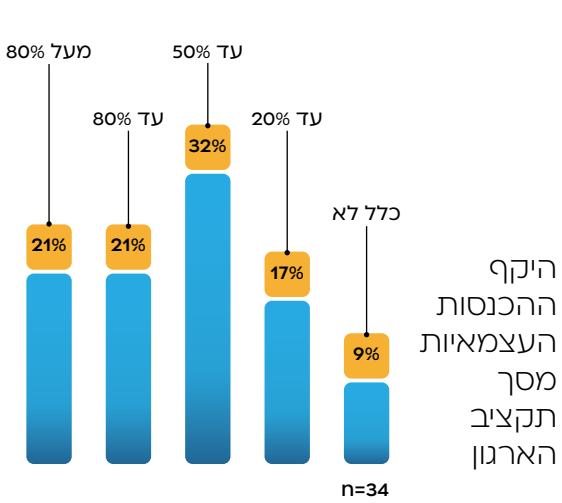
פעילויות פתוחות	פעילויות מוסדיות	
כוללות את מרבית התוכניות לאנשים עם מוגבלויות, העצמת בנות ונשים ותוכניות למגזרים ספציפיים.	כוללות את מרבית התוכניות לנוער בסיכון ו/או אוכלוסיות מוחלשות וקידום חיים משותפים.	אוכלוסיות יעד
מופעלות במתכונת של חוג רגיל או קבוצת ספורט תחרותית.	מופעלות במסגרת בתי ספר, כפרי נוער או מחלקות רווחה של העירייה.	המסגרת בה מופעלות התוכניות
לרוב הפעילות החינוכית היא חלק מהפעילות הספורטיבית או שאין פעילות חינוך מובנית.	לרוב כוללות תוכנית חינוכית-חברתית מובנית יותר כחלק מהפעילות הספורטיבית או לצדה, כמו גם עבודה היקפית עם צוות ביה"ס/ רווחה.	אופי התוכנית החברתית-חינוכית
לרוב המשתתפים משלמים עבור הפעילות, לעתים סכום מסובסד ומופחת ופעמים אחרות סכום המקביל לכל חוג אחר, למעט תוכניות לבעלי צרכים מיוחדים שמוצעות בחינם למשתתפים.	לרוב אינן כרוכות בעלות למשתתפים, שכן הן ממומנות על ידי הארגון או המוסד.	עלות למשתתפים

19 יש לציין כי הארגונים שנבחנו בחלק זה גדולים מהממוצע הכולל. על כן ניתן לשער כי היקפי המדידה וההערכה בקרב כלל 281 הארגונים נמוכים יותר.

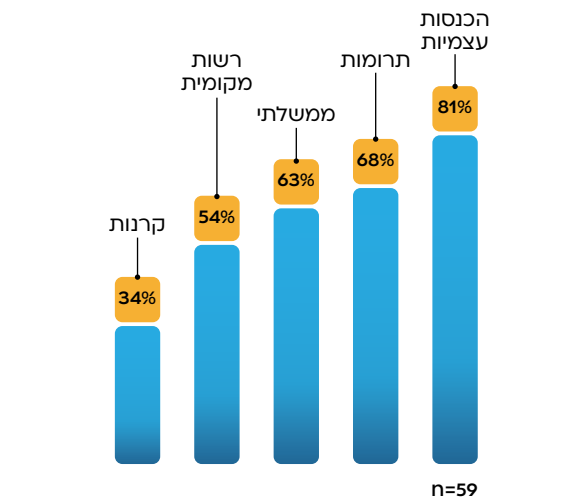
81%
מהארגונים הצהירו כי הכנסות עצמיות מהוות רכיב מתקציב הארגון¹⁸

67%
מהארגונים הצהירו כי הם גובים דמי השתתפות מחברי הארגון בגין הפעילות השוטפת או עבור אירועי שיא

מקורות המימון של הארגונים
ניתוח מקורות המימון של הארגונים שנבחרו מראה כי המקורות הנפוצים ביותר הם הכנסות עצמיות ותרומות. 81% מהארגונים הצהירו כי חלק מפעילות הארגון ממומנת באמצעות מקורות כגון דמי חבר, מערכת גפ"ן והסכמים עם רשויות מקומיות. סיוע מקרנות הוא מקור התמיכה הכי פחות נפוץ.

מבין משרדי הממשלה התומכים בארגונים שנסקרו, משרד החינוך על אגפיו השונים הוא הנפוץ ביותר. משרדי ממשלה נוספים התומכים בארגונים אלו הם משרד הרווחה והביטחון החברתי, משרד התרבות והספורט ובמידה פחותה גם משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי.

18 הגדרת המושג "הכנסות עצמיות" יכולה להשתנות בין ארגונים. כך למשל מרבית הארגונים יסווגו הכנסה מתוכניות גפ"ן בבתי ספר כהכנסות עצמיות, בעוד אחרים יסווגו אותם כתמיכה ממשלתית.

סיכום והמלצות להמשך

כאמור, מיפוי זה מציג את תמונת המצב אודות העשייה הענפה של אלכ"רים בתחום הספורט לקידום חברתי בישראל. המסמך מציג נתוני עומק שונים, אך בכוונה תחילה אינו כולל מסקנות והמלצות אופרטיביות. את הסקת המסקנות נותר בידי הגורמים השונים.

לטעמנו, גופים שונים יכולים להפיק ממיפוי זה תועלת רבה. לדוגמה, העובדה כי כמעט ואין תוכניות חברתיות־חינוכיות המשתמשות בכדורגל בחברה החרדית יכולה להניע עמותות לפתח תוכניות שכאלו; הנתונים בנוגע לשיעורי המדידה וההערכה יכולים להניע שיתוף פעולה בין עמותות למוסדות אקדמיים.

מחקרים רבים, מהארץ ומהעולם, מעידים על היתרונות הרבים של שימוש בספורט ככלי חברתי־חינוכי: בניית אופי וחוסן נפשי, שמירה על אורח חיים בריא, העצמת אוכלוסיות שונות, ככלי שיקומי ועוד. על כן, וביתר שאת **לאור תוצאות המיפוי, אנו סבורים כי על כלל הגורמים הרלוונטיים להמשיך לפתח את התחום בישראל. קרן עזריאלי פועלת רבות על מנת להוביל ולפתח את תחום הספורט החברתי בישראל. בכוונתנו להמשיך ולפעול בשיתוף פעולה עם גורמים שונים, תוך שימוש בנתוני המיפוי ככלי מרכזי.**

תודתנו נתונה לחברת Meidata שביצעה את המיפוי; לארגונים אשר תרמו מזמנם ושיתפו פעולה עם המיפוי; לד"ר ניב נחליאלי, פרופ' יאיר גלילי ופרופ' רוני לידור על הערותיהם החשובות. מעל כולם ברצוננו להודות למאות הארגונים ואלפי האנשים אשר משקיעים את כל מרצם בקידום החברה הישראלית באמצעות הספורט. פעילותכם המבורכת ראויה להערכה רבה.

בבסיס התוצאות שהוצגו כאן עומד מסד נתונים מקיף, אותו נשמח להעמיד לרשות חוקרים בתחום. המעוניינים מוזמנים לפנות אלינו ב-ssi@azrieli.org

צוות תוכנית ssi

הוגה התוכנית דני חכים
מנהלת הילה גבאי
מנהל מקצועי ספי שלם
רכזת רותם דר

צוות קרן עזריאלי ישראל

מנכ"לית פילנתרופיה גלית גל
מנהלת תחום תקשורת שירה אור חיטמן

חוברת מגרש הספורט החברתי בישראל

ביצוע מיפוי, עיבוד הנתונים וכתבה MEIDATA
כתיבה ועריכה ספי שלם
תרגום לאנגלית ועריכה לשונית
נעמי שנקר וצוות תרגומי משפט בע"מ
עיצוב גרפי חגית מימון

צילום גיני רוחלין; באדיבות "הגל שלי"; עודד קרני
באדיבות "מרכזי הטניס והחינוך"; תומר פדר
באדיבות "ברטלי נוער בתנועה"; ליאם נולמן,
נעה שמעון באדיבות "אורט קדימה מדע";
אלעד שקד באדיבות "זיו נעורים"; יונתן כפיף
באדיבות "וו"ב אביליטי"; רועי כפיר באדיבות
"איגוד הרוגבי בישראל"; אדם אגא באדיבות
"החלוץ"; באדיבות "שער שוויון"; מאור קינבורסקי
באדיבות "שלוה"; באדיבות "ספורט לשינוי חברתי"

ssi.azrielifoundation.org.il

ספורט משנה חיים

ssi.azrielifoundation.org.il